İDİL

MELİHAT TÜZÜN'ÜN GRAVÜRLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Selma ŞAHİN
Doç. Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Mimarlık, Tasarım ve Güzel Sanatlar Fakültesi, Türkiye, selmasahin@osmaniye.edu.tr,
ORCID: https://orcid.org/0000-0002-0004-2396

Şahin, Selma. "Melihat Tüzün'ün Gravürleri Üzerine Bir İnceleme". idil, 123 (2026/2): s. 164–172. https://doi.org/10.7816/idil-15-123-12

ÖZ

Bu araştırmada, Melihat Tüzün'ün gravürleri üzerine bir inceleme yapılmıştır. Gravür (Çukur Baskı), sanatçı tarafından hazırlanan bir plaka (metal, çinko vb.) üzerine kompozisyonun asitle aşındırmak ya da elle kazıyarak oluşturulan özgün kalıp üzerinde, çukur yerlere boya verilmesi, temizlenmesi ve nemli kağıda pres yoluyla basınç uygulanarak basılması işlemidir. Gravür baskı tekniklerinin sanatçılara, eser üretiminde sunduğu pek çok deneysel imkanlar vardır. Bu imkanlardan yararlanan sanatçılar kendi anlatım dillerine uygun üretimde bulunurlar ve tekniğin geliştirilmesine katkıda bulunurlar. Bu araştırmanın amacı, günümüz Türk Resim Sanatının ve özgün baskıresim sanatının önemli temsilcilerinden Melihat Tüzün'ün gravür teknikleri ile üretmiş olduğu eserlerin teknik ve tematik açıdan analiz edilmesidir. Ayrıca bu amaç doğrultusunda sanatçının Türk baskıresim sanatına katkılarının da değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Bu araştırma nitel tarama modelinde ve betimsel bir araştırmadır. Araştırma kapsamında Melihat Tüzün'ün Viskozite Gravür teknikleri ile ürettiği 5 eserin tematik ve teknik açıdan plastik etkileri analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, Melihat Tüzün'ün günümüz Türk baskıresim sanatında gravür ve çinko plaka üzerine viskozite tekniğinin önemli temsilcilerinden olduğu değerlendirilmektedir. Tual üzerine akrilik çalışmalarının yanısıra viskozite tekniği ile ürettiği eserlerinde, tekniğin deneysel imkanlarını başarıyla uyguladığı görülmüştür. Doğa ve peyzaj temalı eserlerinde, insan ve doğa ilişkisinin yarattığı içsel sorgulamalarını, dışavurumcu anlatım dili ile verilmiş olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gravür, Viskozite Gravür, Melihat Tüzün, Baskıresim

Makale Bilgisi: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş: 5 Haziran 2026 *Düzeltme: 24 Haziran 2026* *Kabul: 25 Haziran 2026*

© 2026 Selma Şahin. Bu makale Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası (CC BY 4.0) lisansıyla yayımlanmaktadır.

Giriş

Temeli çoğaltmaya dayanan özgün baskıresim, günümüzde kendine özgü bir sanat disiplini haline gelmiştir. Bu sanat disiplininde sanatçılar, geleneksel baskı yöntemlerinden faydalanarak özgün bir baskı kalıbı hazırlar. Hazırlanan bu özgün kalıplar, sanatçısı tarafından baskı yolu ile çoğaltılır, imzalanır ve numaralandırılır. Özgün baskıresim teknikleri; yüksek baskı, çukur baskı, düz baskı ve elek baskı (serigrafi) olmak üzere, kullanılan malzemeye göre sınıflandırılmaktadır. Bu teknikler, sanatçılara hem teknik hem de estetik açıdan geniş ifade olanakları sunar (Şahin ve Mant Menay, 2026 : 4). Özgün baskıresim tekniklerinden birisi de gravür tekniğidir. Gravür; *"Engraving" ya da "intaglio" olarak nitelendirilen gravür baskı, plaka yüzeyini burinle çizerek ve bu çukurlara boya verip baskı almak suretiyle gerçekleştirilen çukur baskı tekniğine verilen addır. Oyma baskı anlamını taşır. Ancak günümüzde gravür kelimesi bu dar anlamından sıyrılarak metal baskı tekniklerini kapsayan genel bir terim haline gelmiştir"* (Bayav, 2013:1). Bu teknikte kalıp olarak; çinko, bakır, çelik, pirinç gibi metal plakalar kullanılabilir. Metalin işlenme yöntemlerine göre farklı teknikler uygulanabilmektedir. Günümüzde matbaacılıkta da kullanılmakta olan çukur baskı, tifdruk (derin baskı) adı ile bilinmektedir. Çukur baskı tekniğinde, asitli ve asitsiz yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemler; Aside yedirme (etching), leke baskı (aquatint), kuru kazı/soğuk kazı (drypoint), lift ground (şekerli mürekkepli teknik) ve mezzotint gibi yöntemlerdir (Tekcan, 1997:1414).

Avrupa'da gravürün tarihsel süreci, 15. yüzyılda Almanya'da Martin Schongauer, Albrecht Dürer ve Hans Baldung Grien'in ahşap baskıları ile başlar. Asitli oyma ile metal gravür yapmaya başlayan Rembrandt'ı, Goya'nın aquatinta tekniği takip eder. 20. Yüzyılda Picasso'nun renkli ahşap baskılarını Hayter'in renkli metal gravürleri günümüze ulaşmıştır (Kaplanoğlu, 2010:IV).

Ülkemizde 2 Mart 1883'te Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kuruluşu ile birlikte, Gravür (hakkaklık) bölümünün açılmış olması, baskıresmin bir sanat disiplini olarak eğitim alanına girmesi açısından çok önemli bir gelişmedir (Esmer, 2011:15). Ancak 1924 yılında tamamen kapatılan bu bölüm, 30 yıllık süreçte hiçbir gravür sanatçısı yetiştirememiş, çeşitli atölyelere hakkak ve kuyumculara usta yetiştiren bir zanaat atölyesi olmuştur (Akalan, 2000:106). 1936 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi, Güzel Sanatlar Akademisi adını almıştır. 1936 Yılında Avrupa'dan çağırılan Leopold Levy'nin gelmesi ile, 1948 yılına kadar yangın nedeni ile kapalı kalan baskı atölyesi tekrar işlevsel hale gelmiştir. Resim eğitimi alan öğrenciler, baskıresim tekniklerini tanımaya ve keşfetmeye yönelik öğrenci düzeyinde denemeler yapmıştır. Bu dönemde yapılmış çalışmaların çoğu, gravürün soğuk kazıma, asit oyma teknikleri ile yapılmış gözleme dayalı desen algısına dayalı çizgisel yapı üzerine inşa edilmiş çalışmalardır. Ülkemizde bu tekniklerin estetik anlatım aracı haline gelmesinde; Mümtaz Yener, Fethi Karakaş, Nuri İyem, Neşet Günal, Ferruh Başağa, Nejat Devrim, Selim Turan, Avni Arbaş Kemal İncesu, Mazhar Ongun, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Turan Erol, Orhan Peker gibi sanatçılar öğrencilik ve gençlik dönemlerinde bu atölyede baskıresim yapmışlardır. 1932'de Ankara'da Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nün eğitimi bölümünden mezun olan; Ferit Apa, Adnan Turani, Nevide Gökaydın, Nevzat Akoral, Muammer Bakır, Mustafa Aslıer, Mürşide İçmeli, Veysel Erüstün, Süleyman Saim Tekcan gibi sanatçılar, Gazi'de baskıresme ilgi duyan ve bu ilgilerini kesintisiz devam ettiren sanatçılardır. 1970'li yıllardan başlayarak baskıresim alanında büyük bir patlama yaşanmıştır. Mustafa Aslıer ve Mürşide İçmeli başta olmak üzere, Süleyman Saim Tekcan, Asım İşler, Ergin İnan, Güngör İblikçi, Hayati Misman, Ali İsmail Türemen, Mehmet Güler, Atilla Atar, Gören Bulut, Hasan Pekmezci, Güler Akalan, Ahmet Aydın Kaptan gibi sanatçılar, 70'li yıllardan başlayarak günümüze değin Türk baskıresminde büyük bir kuşağı oluşturmuşlardır. (Esmer, 2011:15-21). 1955 yılında İstanbul'da Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nda (20 Temmuz 1982 tarihinde yükseköğretim yasası kapsamında, Marmara Üniversitesi bünyesine katılmıştır), Mustafa Aslıer'in gravür atölyesini işler duruma getirmesi ile bu atölyeden pek çok sanatçı yararlanmıştır. Erol Deneç, Uğur Üstünkaya, Sabiha Erengül, Ali İsmail Türemen, Hanefi Yeter, Mahmut Celayir, Demet Hamzaoğlu, Berna Türemen, Yalçın Özel, Hüsamettin Koçan, Muammer Durmuş, Emre Becer, Tayfun Erdoğmuş, Yalçın Özel, Kadri Özayten gibi sanatçılar, Aslıer atölyesinde baskı üretmişlerdir (Hakan Dönmezer, 2012:72). Bu kurumdan mezun olmuş sanatçılardan; Fevzi Karakoç, Sema Ilgaz Temel, Ergin İnan, Emin Koç, Devabil Kara, Yusuf Ziya Aygen gibi sanatçılar, baskıresim eserler üretmişlerdir. Günümüzde üniversitelerin güzel sanatlar ve sanat eğitimi fakülteleri bünyesinde donanımlı baskıresim atölyeleri bulunmaktadır. Bu sanat kurumlarının atöyelerinden mezun olmuş, baskıresim alanında eserler üreten ve bu alana katkı sağlayan pek çok sanatçımız vardır. Mehmet Fırıncı, İlhami Ercivan, Arif Ziya Tunç, Mahmut Durmuş, Hüsnü Dokak, Bilgehan Uzuner, Gonca İlbeyi Demir, Gülbin Koçak, Hayri Esmer, Nükhet Atar, Nevra Bozok, Hatice Bengisu, İsmail İlhan, Hasan Kıran, Musa Köksal, Ahmet Şinasi İşler, Erkin

Keskin, Melihat Tüzün, Sezin Türk Kaya, Mustafa Küçüköner, Lütfü Kaplanoğlu …gibi sanatçılarımız sanatçı ve eğitimci kimlikleri ile baskıresim alanına katkı sağlamaktadırlar.

Yüzyıllardır sanatçılar, farklı malzemelerle farklı etkiler geliştirerek gravür tekniğini geliştirmişlerdir. Günümüzde gravür baskı ile üretilmiş eserlere baktığımızda çok farklı etkiler elde edilebildiğini görmekteyiz. Bunun için çok çeşitli malzeme ve araç-gerece gereksinim vardır. Asitli yöntemin verdiği etki ile kuru kazının verdiği etki çok farklıdır ve tüm teknikler için birbirinden farklı malzemeler gerekir. Bazı malzemeler bir tekniğe özgü iken (reçine, berso v.b.) bazı malzemeler (boya, pres, kağıt, temizleyici malzemeler) bütün tekniklerde ihtiyaç duyulur. Sanatçının zihnindeki tasarıma göre uygun yöntem, malzeme aracı seçmek zamanla ve deneyimle elde edilen bir beceridir (Bayav, 2013:59,60).

Gravür tekniklerinin imkanlarını kendi anlatım dili ile eserlerinde deneyimleyen sanatçılardan birisi Melihat Tüzün'dür. Sanatçı gravürlerinde viskozite yöntemini kendi plastik anlatım dili ile eserlerinde uygulayan ülkemizdeki ender sanatçılardan birisidir.

Bu araştırmanın amacı, Melihat Tüzün'ün gravür teknikleri ile üretmiş olduğu eserlerin, teknik ve tematik açıdan analiz edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda sanatçının, Türk özgün baskıresim sanatına katkılarının da değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1. Melihat Tüzün'ün Yaşamı

Tekirdağ'da 1970 yılında dünyaya gelen Melihat Tüzün, 1997'de Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nden mezun oldu. Aynı üniversitede 2000 yılında Yüksek Lisans, 2024'te de Sanatta Yeterlilik eğitimini tamamladı. Kocaeli Üniversitesi Resim Bölümü'ne Araştırma Görevlisi olarak göreve başlayan Tüzün, 2001-2005 yılları arasında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Temel Eğitim Bilimleri Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmıştır. 2006'da Kocaeli Üniversitesi Resim Bölümü'nde Yardımcı Doçent, 2009 yılında da Doçent olarak çalışmıştır (https://www.galerisoyut.com.tr/sanatcilar/228/melihat-tuzun). 2013 yılında Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Resim bölümünde kurucu öğretim üyesi doçent ünvanıyla göreve başlamıştır. Namık Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, proje yürütücüsü olarak 2013 yılında "Non Toksik Gravür Teknikleri ve Yaygınlaştırılması" ve 2015 yılında "Toksik Olmayan Gravürde Alternatif Arayışlar" projeleri ile resim bölümü gravür atölyesini kuruluşunu sağlamıştır. 2014 yılında profesör oldu. Tüzün, aynı zamanda 2016 yılında NKÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Bölümü yüksek lisans programını açtı. 2018–2024 yılları arasında Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde dekan olarak görev yapmış, bu süreçte fakültenin ulusal ve uluslararası görünürlüğünü artıran pek çok etkinlik ve sergi organize etmiştir. Aynı üniversitede Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Bölümü'nde Sanatta Yeterlik Programı'nın açılmasında öncü olmuştur. 2019 yılında Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, 2. Uluslararası Özgün Baskıresim Yarışması'nda Proje Danışmanı olarak görev yapmış, 2020 yılında TÜ. BAP. "GSF Baskı Atölyesini Geliştirme" projesinde yürütücüsü olarak yeni gravür atölyesinin kurulmasını sağlamıştır. (Şener, 2025:151). Melihat Tüzün, 2014 yılından beri Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Resim Bölümü'nde Profesör olarak görev yapmaktadır. Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği ve Exlibris Derneği üyesi olan Tüzün, 2017'den beri Türkiye Özgün Baskıresim Sanatçıları Derneği Başkanı görevini de yapmaktadır. Melihat Tüzün'ün ödülleri arasında; 1995'te Ayşe ve Ercüment Kalmık Vakfı Özgün Baskı dalında birincilik ödülü bulunmaktadır. Sanatçının yurt içinde 12, yurt dışında 8 olmak üzere 20 kişisel sergisi bulunmaktadır. Sanatsal çalışmalarını aktif olarak devam ettiren sanatçının, ulusal ve uluslararası müzelerin, kamu kurum ve kuruluşların koleksiyonlarında eserleri yer almaktadır. Tuval resmin yanı sıra gravür teknikleri ile eserler veren sanatçının; pek çok yayını (resim, plastik sanatlar, gravür sanatına ilişkin makaleleri, araştırmaları, kitap bölümleri) bulunmaktadır (https://www.galerisoyut.com.tr/sanatcilar/228/melihat-tuzun). Sanatçı, Türkiye'nin yanı sıra Bulgaristan, Yunanistan, Azerbaycan, Saraybosna, Kuzey Makedonya, Sırbistan, Karadağ, Mısır, Ukrayna, İspanya, Portekiz, Kazakistan, Japonya, AB, Güney Afrika gibi ülkelerde düzenlenen sanat sempozyumlarına, atölyelere ve sergilere katılarak kültürler arası sanatsal diyaloga katkıda bulunmaktadır. (Şener, 2025:152). Sanatçı, öğretim üyesi olarak görevini sürdürmekte, ulusal ve uluslararası sanatsal organizasyonlar düzenlemektedir. Sanatçı sanatsal üretimlerini kendi kişisel atölyesinde sürdürmektedir.

2. Melihat Tüzün'ün Sanatı ve Sanat Anlayışı

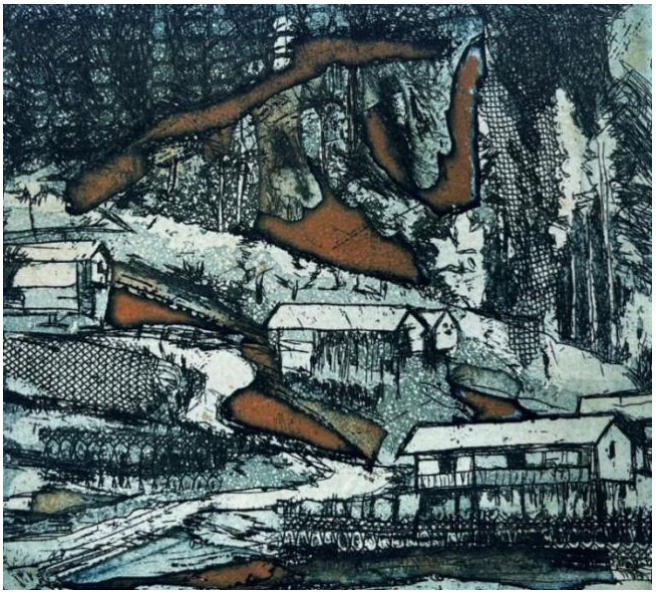
Melihat Tüzün, günümüz Türk Resim ve Baskıresim sanatçılarının önemli temsilcilerindendir. Sanatçı, tuval üzerine akrilik resim ve gravürleri incelendiğinde, sanatçının eserlerinde insanın doğa ile etkileşiminin irdelendiği görülür. Somut- Soyut imgelerin birlikteliği ile zıtlıklarla oluşturulan varoluş (yok oluş) ve sonsuzluk sorgusu yapar. İnsanların doğa ile ilgili yoğun ilişkisinde, doğa ile yüzleşmeye, doğaya, doğal olana zarif bir farkındalık oluşturmaya çalışır (https://www.galerisoyut.com.tr/sanatcilar/228/melihat-tuzun). Umut Germeç, sanatçının 24-29 Ağustos 2026 tarihleri arasında Üsküp-Makedonya'da açmış olduğu sergisinde, peyzaj resimleri ve gravürlerinde doğa betimlemeleri hakkında şöyle söylemiştir:

"Melihat Tüzün'ün ele aldığı peyzaj, doğrudan gözleme dayalı bir betimlemeden çok içselleştirilmiş bir gerçekliğin dışavurumudur. Teknik çeşitlilik —boya resim, desen ya da baskı— bu yaklaşım içinde yalnızca bir araçtır. Asıl belirleyici olan, sanatçının peyzajla kurduğu yaşamsal bağ ve bu bağın plastik dile dönüşme biçimidir. Bu nedenle Tüzün'ün resimleri izleyiciyi yalnızca bir manzarayla karşı karşıya bırakmaz; aynı zamanda bir deneyimin, bir zamanın ve bir belleğin içine çağırır. Tüzün'ün resimlerinde sanatçının kendi coğrafyasına —Trakya'ya— yönelen güçlü bir aidiyet ve sahiplenme duygusu hissedilir. Sanatçı bu coğrafyayı tarihsel ve doğal dokusuyla romantik bir plastik anlayış içinde ele alırken aynı zamanda onu görsel bir belleğe dönüştürerek kayda geçirir. Böylece yalnızca betimlemekle kalmaz; koruma ve sahiplenme isteğiyle savunur. Tüzün, yetiştiği coğrafyaya karşı sorumluluk duyan bir sanatçı olarak bu bilinci çalışmalarına taşır. Sanatçının boya resimlerinde belgesel nitelik daha ağır basarken, gravürlerinde deneysel arayışların ve teknik araştırmaların öne çıktığı görülür. Tüzün'ün peyzajlarında doğa, insanın geçmişiyle ve yaşadığı yerle kurduğu ilişkinin tanığıdır. Bu resimler, aynı zamanda değişen ve kimi zaman tahrip edilen bir coğrafyanın görsel belleğini de oluşturur. Bu yönüyle sanatçının çalışmaları yalnızca estetik bir değer taşımaz; aynı zamanda kültürel ve çevresel bir bilinç çağrısı niteliği kazanır" (Germeç, 2026:1,2).

Nilgün Şener (2025:152) sanatçıyı, Türk resim ve gravür sanatının önde gelen isimlerinden biri olarak tanımlarken, sanatsal anlayışını "*Sanat yaşamı boyunca doğa, zaman, bellek ve mekân ilişkisini derinlemesine inceleyen Tüzün, eserlerinde varoluşsal temalara yoğunlaşır. Sanatçının çalışmaları, somut ve soyut imgelerin birlikteliğiyle zıtlıkların uyumunu yansıtır. Doğaya yönelmiş bir bakışla birlikte insanın içsel dünyasına dair derin bir sorgulamayı içinde barındırır. Onun resimleri yalnızca peyzaj betimlemeleri değil; aynı zamanda zaman, yolculuk, yalnızlık ve varoluş üzerine düşünsel bir anlatıdır"* şeklinde yorumlamıştır. Sanatçının eserleri ile ilgili yorumlardan da anlaşılacağı üzere; sanatçının doğa çıkışlı resimlerinde, sadece bir peyzaj betimlemelerinden ziyade, zamana yolculuk ve varoluş üzerine düşünsel bir anlatı vardır. Onun resimlerinde doğa, insanın geçmişi ve geleceği ile kurduğu ilişkinin bir tanığıdır. Sanatçının resimlerinde mekan, somut ve öznel bir varlık kazanırken; aynı zamanda da hissedilen ve yeniden kurulan bir gerçekliktir de. Eserlerdeki teknik çeşitlilik ise, sanatçının bu yaklaşımı içinde sadece bir araçtır.

3. Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde, Melihat Tüzün'ün gravür teknikleri ile ürettiği 5 eserinin teknik ve tematik açıdan analizine yer verilmiştir. Eserlerde; tema, teknik ve bunların plastik etkilerine yönelik bulgular tespit edilmiştir.

Görsel 1: *Melihat Tüzün, "Plateau/Yayla" 14x15 cm, Viskozite, Gravür 2024 (Tracing Life/Yaşamın İzinden kişisel sergi)*

Melihat Tüzün'ün Görsel 1'deki "Plateau/Yayla" adlı 14x15 cm. ebatlarındaki eseri, viskozite gravür tekniği ile yapılmıştır. Viskozite yöntemi, tek plaka üzerinde istenilen renkler sürülerek kısa sürede, tek baskı ile çok renkli baskı alma olanağı sağlayan bir yöntemdir. Bu işlemler esnasında renklerin yağ oranlarının iyi ayarlanması önemlidir. Renklerin yağ oranları, çoğaltılıp azaltılmak sureti ile, birbirlerine karışmadan verilir. Bu yönteme "viskozite" yöntemi denilmektedir. Güler Akalan, Stanley William Hayter'in Paris'teki atölyesinde "Atölye 17", Krishna Reddy tarafından geliştirilen bu yöntemi şöyle açıklamaktadır:

Viskozite yönteminde, sert ve yumuşak merdanelere gereksinim vardır. Bu merdaneler plaka yüzeyine değişik şekillerde baskı yapar, ayrıca kullanılan boyaların yağ oranlarındaki farklılıklarda renklerin birbirine karışmasını önler. Plakada ilk renk, yağ katılmadan normal intaglio yöntemiyle iyice temizlenir. Sert merdane, yağ oranı çoğaltılmış ve birazda kurutma pastası katılmış mürekkeple boyandıktan sonra, plaka yüzeyinden, çok bastırmadan bir kerede geçirilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta; plakanın çok düzgün olmasıdır. Düzgün yere konmamışsa boya plakanın her yerine eşit ölçüde verilemez ve bazı yerlerde yığıntılar olur. Daha sonra merdane yağ oranı biraz daha az boya ve çok az kurutma pastası katılarak, daha aşağıdaki yerler boyanmak üzere, ikinci kez plakanın üzerinden geçirilir. Merdane yumuşak olduğu için, sert merdanenin geçtiği yerlerden de geçecek ve oradaki fazla yağları alarak renkler birbirine karışmamış olacaktır. İki renkle yetinmeyip üçüncü renk verilmek istenirse, çok yumuşak olan jelatin merdane kullanılmalıdır. Yağ ve kurutucu pasta katılmamış mürekkep yüklü jelatin merdane, diğer merdanelerin dokunmadığı alanlara ulaşarak oraları da boyayacaktır. Aynı zamanda diğer merdanelerin bıraktığı, daha yağlı boyayı da beraberinde kaldıracak ve diğer baskı işlemlerinde elde edilemeyen ilginç sonuçlar alınacaktır (Akalan, 2000:229,230).

Hayter tarafından geliştirilen viskozite yöntemini Tüzün şöyle açıklar, "*Hayter metodu denilen viskozite tekniğinde, kalıbın rölyefli yapısı ve mürekkeplerin farklı yağ oranlarından kaynaklanan birbirleriyle karışmazlığı sonucundan yararlanılarak, aynı kalıbın farklı bölümlerine farklı renkler verilir. Her bir renk için farklı sertlikte merdane kullanılır."* (Tüzün, 2019: 732). Açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, "viskozite" yöntemi sanatçılara deneysel bir anlatım olanağı da sunar.

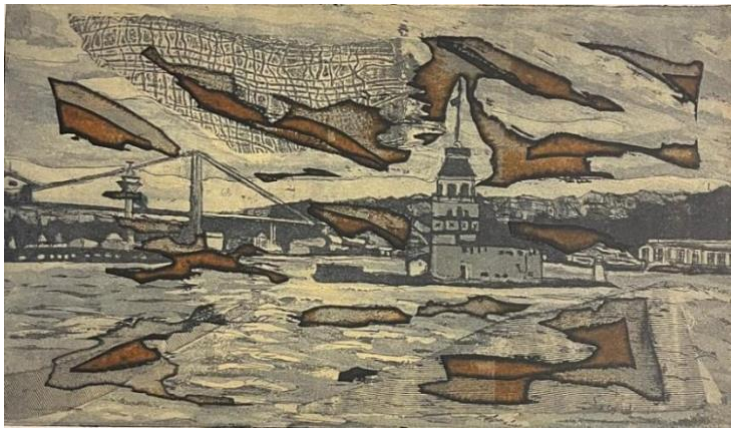
Melihat Tüzün'ün Görsel 1'deki eserinde sanatçı, yaşadığı, ziyaret ettiği coğrafyadan edindiği izlenimlerini betimlemiştir. Bu peyzajda, kompozisyonun sol alt köşesinden başlayarak, evlerin arasında yukarıya doğru kıvrılarak giden bir yol ve yolun kenarında ikişerli evler, yan yana kompoze edilmiştir. Evler, kompozisyon yüzeyinin sağ alt köşesinde başlamakta, yüzeyin orta alanında devam etmekte ve sol köşedeki evle tamamlanmaktadır. Eserde tepelik bir alandaki yerleşim yerinin arka planı koyu leke ve çizgilerle soyutlanmış görünümü veren ağaçlara bırakılmıştır. Kompozisyon yüzeyinde, kurumuş, ince dalları ile koyu leke etkisindeki ağaçlar, evlerin aralarında da betimlenmiştir. Kompozisyon da derin bir perspektif algısı bulunmaktadır. Eserde kalın ve koyu sert çizgisel konturlar baskındır. Kompozisyon açık leke etkisindedir, ancak ağaçların koyu leke etkileri ile leke kontrastlıkları dengelenmiştir. Sanatçı organik ve inorganik

dokulardan yararlanmıştır. Siyah-beyaz leke etkisindeki eserde, kompozisyon yüzeyinde parçalanmış izlenimi veren geniş turuncu renkli yüzeylerde, viskozite yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca, sanatçı Soft Ground tekniği denilen, ruletle direkt plaka yüzeyinde doku oluşturma tekniklerini de kullanmaktadır (Şahin, Mant Menay, 2026:6). Sanatçı eserinde, doğa ile insanın ilişkisinin yarattığı içsel bir sorgulamayı dışavurumcu bir anlatımla izleyiciye sunmuştur. Eser, genel görünümü ve plastik anlatım dili açısından dışavurumcu bir anlatıma ve zengin dokusal etkilere sahiptir.

Görsel 2: *Melihat Tüzün, "Kıştan Bahara/ From Winter to Spring" 40x50 cm, Viskozite Gravür 2016 (Tracing Life/Yaşamın İzinden kişisel sergi)*

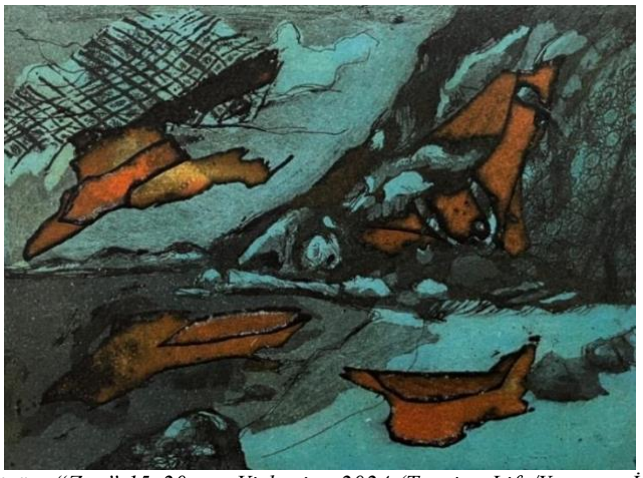
Sanatçının Görsel 2'deki *"Kıştan Bahara /From Winter to Spring"* adlı eseri, viskozite gravür tekniği ile yapılmıştır. Sanatçı bu eserinde de yaşadığı coğrafyadan ya da ziyaret ettiği bir doğadan izlenimlerini betimlemiştir. Kompozisyonun ön planında sol köşesinde aşağı doğru inilen basamaklı bir merdiven kompoze edilmiştir. Kompozisyonun derin perspektif etkisi veren bu orta bölümünde, betimlenen peyzajın görsel imgelerine yer verilmiştir. Ağaç imgesi, ince zarif gövdesi, uzun hareketli çizgisel kuru dalları ile estetik bir görünüme sahiptir. Ağacın hemen sol tarafında, iki katlı balkon parmaklıkları olan bir ev yerleştirilmiştir. Evin önünden kompozisyonun sağ tarafına doğru, kenarlarında birim tekrarını oluşturan sıralı ağaç dizilimleri betimlenmiştir. Eserde organik ve inorganik dokuların oluşturduğu zengin bir plastik etki vardır. Kompozisyon merkezindeki ağacın etrafında ve gökyüzünde sağa sola savrulan soyut, turuncu leke parçacıkları betimlenmiştir. Eserde çizginin, keskin konturların ve lekesel etkilerin hakimiyeti söz konusudur. Bu leke etkileri, viskozite tekniği ile verilmiştir. Sanatçı bu eserinde de teknik başarısının yanı sıra, soyutlama ile figüratif denge arasındaki bağlantıyı kurabilmiştir. Sanatçı, doğanın ritmini, ağaç formunu ve peyzajını kendine özgü, özgün bir anlatım dili ile izleyiciye sunmuştur.

Görsel 3: *Melihat Tüzün, "Kız Kulesi" 20x35cm, Viskozite Gravür 2016 (Tracing Life/Yaşamın İzinden kişisel sergi)*

Sanatçının Görsel 3'te "Kız Kulesi" adlı eserinde, İstanbul'a ilişkin gözlemlerini betimlemiştir.

İstanbul'a ilişkin görsel imgeleri gerçekçi ve aynı zamanda da soyutlamacı bir anlatım dili ile yorumlamıştır. Bu eserde yaşadığı, ziyaret ettiği coğrafyadan ve oranın kültürel belleğine kendi yorumu ile dikkatleri çekmiştir. Kompozisyonun ön planı krem, gri ve tonlarının lekesel olarak tasarlanmış denize bırakılmıştır. Kompozisyonun koyu gri leke etkisindeki tepe görünümlü bölüme, İstanbul'un tarihi ve kültürel görsel imgeleri kompoze edilmiştir. Sağ ön planda Kız Kulesi, onun hemen sağ arakasında tarihi bir bina, sol tarafta 15 Temmuz Şehitler Köprüsü betimlenmiştir. Eserde açık-koyu leke kontrastlıkları, biçim kontrastlıkları ve yüzeylerin leke parçalarının oluşturduğu dokusal etkiler dikkatleri çekmektedir. Sanatçı viskozite gravür tekniğini uyguladığı bu eserinde, organik ve inorganik doku etkilerini vermiştir. Sanatçının diğer eserlerinde olduğu gibi, su yüzeyinde gök yüzünde, siyah keskin konturları ile, deniz yüzeyinde ve gök yüzüne kadar dağılmış turuncu lekesel anlatımı ile, soyutlama ve figüratif biçimler arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Sanatçı eserinde aynı zamanda yaşadığı coğrafyaya duyarlılıkla, kendi plastik anlatım dili ile, İstanbul kültürel belleğine dikkatleri çekmek istemiştir.

Görsel 4: *Melihat Tüzün, "Zen" 15x20 cm, Viskozite, 2024 (Tracing Life/Yaşamın İzinden kişisel sergi)*

Sanatçının Görsel 4'te "Zen" adlı eserinde, kompozisyonun ön yüzeyi renklerin tonları ile bölünerek soyutlanmış geniş yüzeylere ayrılmıştır. Bu yüzey üzerinde kompozisyonun ön sağ köşesinde koyu leke etkisinde yarım görünümlü bir taş parçası betimlenmiştir. Kompozisyonun arka planının sol yarısı gökyüzüne ayrılırken, sağ yarısına ise diyagonal formlu soyut leke etkilerinden oluşan bir tepe yüzeyi kompoze edilmiştir. Bu büyük tepenin etrafında taş biçiminde soyut lekeler bulunmaktadır. Eserde, organik ve inorganik dokular dikkat çekmektedir. Eserde genel olarak, keskin konturlarla verilmiş soyut renk ve leke etkileri hakimdir. Sanatçının diğer eserlerinde olduğu gibi bu eserinde de kompozisyon yüzeyinde turuncu leke parçacıklarının dağılımının oluşturduğu dışavurumcu bir anlatım söz konusudur. Sanatçının eserinde kullandığı mavi ve tonları, doğaya gönderme yaparken aynı zamanda içsel huzuru da veriyor olabilir. Mavi ve tonlarına karşılık turuncu renk ve tonlarının kullanılmış olması, eseri renk kontrastlıkları açısından da etkili kılmıştır. Bu kontrastlıklar eserde, atmosferik bir ortamı da sağlamıştır.

Görsel 5: *Melihat Tüzün, "Hayat Yolculuğu" 20x20 cm, Viskozite, Gravür 2024 (Tracing Life/Yaşamın İzinden kişisel sergi)*

Sanatçının Görsel 5'te "*Hayat Yolculuğu*" adlı eserinde, doğadan bir detay betimlenmiştir. Kompozisyonun sol orta palanına ince gövdesi, dallarının koyu lekesel görünümü ile büyük bir ağaç betimlenmiştir. Kompozisyonun arka fonunun açık renk ve leke etkisinde olması, koyu leke etkisindeki ağaç imgesine vurgu yapmıştır. Eserdeki bu ağaç, hayat ağacını simgeliyor olabilir. Hayat ağacı yaşamın döngüsünü, ifade eder. Kompozisyonun sağ ön tarafında ağacın ilerisine doğru uzanmakta olan kavisli bir yol vardır. Ağacın bulunduğu açık leke etkisindeki zeminde, koyu lekelerin oluşturduğu çizgisel ve lekesel etkilerde otlar, ağaç kümeleri betimlenmiştir. Ağacın etrafında, sarı ve turuncu parçacıkların, yaşamın döngüsünü ifade edebilen soyut formlar kompoze edilmiştir. Sanatçı, bu eserinde doğanın ritmini ve ağaç formlarını özgün dışavurumcu bir dille ifade etmiştir. Eserde, sanatçının diğer eserlerinde olduğu gibi, kalın, keskin konturlar, renk ve leke kontrastlıkları, organik ve inorganik doku etkileri hakimdir. Lekesel ve biçimsel soyutlamalar ve güçlü bir perspektif etkisi vardır. Viskozite yönteminin güçlü plastik etkilerinin görüldüğü bir eserdir.

Sonuç

Gravür teknikleri, sanatçıya yaratım sürecinde deneysel imkanlar sunar. Sanatçı eserlerinde ele aldığı temayı, tekniğin olanaklarını kullanarak ve kendi plastik anlatıma uygun özgün üretimler yapar. Günümüz özgün baskıresim sanatçılarından Melihat Tüzün, akrilik boya resimlerinin yanı sıra, özellikle gravür tekniklerinde viskozite teknikleri ile yaptığı sanatsal çalışmaları ile alana katkılar sunmaktadır. Eserlerinde genellikle doğa teması üzerine yoğunlaşmıştır. Doğanın ritmini, ağaç formlarını ve peyzaj eserlerini kendine özgü dışavurumcu anlayış doğrultusunda üretmektedir. Sonuç olarak, Melihat Tüzün'ün eserlerinde, yaşadığı ya da ziyaret ettiği coğrafyalara ait izlenimlerini, çinko plaka üzerine yaptığı çok renkli baskılarını viskozite gravür tekniğiyle, dışavurumcu bir anlatım biçimi ile yorumlamıştır. Baskıresim tekniklerinin geliştirilmesi, araştırılması, öğretilmesi üzerine çalışmalar yürüten Sanatçı ayrıca, Özgün Baskıresim Sanatçıları Derneği başkanı olarak, Türk Özgün Baskıresim Sanatının ulusal ve uluslararası tanınırlığına yönelik katkılar sunmaya da devam etmektedir.

Beyanlar

Etik Kurul İzni: Bu çalışma insan katılımcılardan veya hayvanlardan veri toplamadığı için etik kurul izni gerektirmemektedir.
Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı: Makale tek yazarlıdır.
Destek ve Teşekkür Beyanı: Yazar, çalışma için destek bildirmemiştir.
Çatışma Beyanı: Yazar, çıkar çatışması bildirmemiştir.

Kaynakça

Akalan, Güler. Gravür. Ankara: Kaleseramik Yayınları, 2000.

Bayav, Deniz. Geleneksel ve Deneysel Yönleriyle Gravür Baskı. Edirne: Paradigma Kitabevi Yayınları, 2013.

Esmer, Hayri. "Türkiye'de Baskıresme Bakmak", Türkiye'de Baskıresme Bakmak Kataloğu. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları No:2413, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No:76, Anadolu Üniversitesi Basımevi, 2011.

Germeç, Umut. "Melihat Tüzün Resmi: Bellek ve Sorumluluğun Peyzajı". Melihat Tüzün, Tracing Life/Yaşamın İziden Kişisel Sergi Kataloğu, Kavadarchi Kuzey Makedonya, 24-29 Ağustos 2026

Hakan Dönmezer, Saime. Türkiye'de Baskıresmin Gelişimi Üzerine Bir Analiz. Ankara: Murat Kitap Basım Yayın Dağıtım Ltd. Şti, 2012.

Kaplanoğlu, Lütfü. "Gravür Nedir?". Gravürlerle Erzurum. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi. (Yayına Hazırlayan: Mustafa Küçüköner ve Lütfü Kaplanoğlu) Erzurum: Mega Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti, 2010.

Melihat TÜZÜN, Sanatçı Biyografisi
(Erişim Adresi: https://www.galerisoyut.com.tr/sanatcilar/228/melihat-tuzun).

Şahin, Selma. ve Mant Menay, Selda. "Özgün Baskı Resimde Doku" SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi, Yıl: 13, Sayı: 81, Nisan 2026, s. 1-17

Şener, Nilgün. "Doğayla İçsel Diyalog: Melihat Tüzün'ün Sanatı". Cumhuriyetten Günümüze Türk Resim Sanatına Akademik Bakış 2 (Editör: Fahrettin Geçen, Selin Güneştan). Konya: Palet Yayınları. (s.149-165), 2025.

Tekcan, Süleyman Saim. "Özgün Baskı".Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt:3, İstanbul: Yem Yayın, 1997.

Tüzün, Melihat. "Stanley William Hayter And Workshop 17 in 20 Th Century Print Making". Ulakbilge Dergisi 7 (41): 727-736, 2019. (Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/338679675_STANLEY_WILLIAM_HAYTER_AND_WORKSHOP_17_IN_20TH_CENTURY_PRINT_MAKING).

Görsel Kaynakça

Görsel 1: *Melihat Tüzün, "Plateau/Yayla" 14x15 cm, Viskozite,Gravür 2024.* Melihat Tüzün, Tracing Life/Yaşamın İzinden Kişisel Sergi Kataloğu, Kuzey Makedonya, 2026

Görsel 2: Melihat Tüzün, "Kıştan Bahara/ From Winter to Spring" 40x50 cm, Viskozite Gravür 2016 Melihat Tüzün, Tracing Life/Yaşamın İzinden Kişisel Sergi Kataloğu, Kuzey Makedonya, 2026

Görsel 3: Melihat Tüzün, "Kız Kulesi" 20x35cm, Viskozite Gravür 2016. Melihat Tüzün, Tracing Life/Yaşamın İzinden Kişisel Sergi Kataloğu, Kuzey Makedonya, 2026

Görsel 4: Melihat Tüzün, "Zen" 20x20 cm, Viskozite, 2024. Melihat Tüzün, Tracing Life/Yaşamın İzinden Kişisel Sergi Kataloğu, Kuzey Makedonya, 2026

Görsel 5: Melihat Tüzün, "Hayat Yolculuğu" 20x20 cm, Viskozite, Gravür 2024. Melihat Tüzün, Tracing Life/Yaşamın İzinden Kişisel Sergi Kataloğu, Kuzey Makedonya, 2026

A STUDY OF THE ENGRAVINGS OF MELİHAT TÜZÜN

Selma Şahin

ABSTRACT

This study examines the engravings of Melihat Tüzün. Engraving (intaglio printing) is a process in which an original matrix is prepared by the artist on a plate (metal, zinc, etc.) through acid etching or manual incising; ink is then applied to the recessed areas, the surface is wiped clean, and the image is printed onto damp paper under pressure. Engraving techniques offer artists numerous experimental possibilities, and artists who take advantage of them produce work in their own expressive language and contribute to the development of the technique. The aim of this research is to analyze, from both technical and thematic perspectives, the engravings of Melihat Tüzün, a significant figure in contemporary Turkish painting and original printmaking, and to evaluate her contributions to Turkish printmaking. This descriptive study employs a qualitative survey model. The thematic and technical visual qualities of five works that Melihat Tüzün produced with the viscosity engraving technique were analyzed. The findings indicate that Melihat Tüzün is a pioneering figure in contemporary Turkish printmaking and engraving and a key representative of the viscosity technique on zinc plates. The analysis showed that, alongside her acrylic works on canvas, she made effective use of the experimental potential of the viscosity technique. The study concludes that in her nature- and landscape-themed works she conveys, through an expressionist visual language, the inner inquiries that arise from the relationship between humanity and nature.

Keywords: Engraving, Viscosity Engraving, Melihat Tüzün, Printmaking